

Několik poznámek k (i nadále vadné) „Metodice hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů (platné v letech 2010–2012)“ z pohledu uživatele a vědeckého pracovníka

Olga Krupková¹

Tato Metodika je již několikátou (inovovanou), kterou zpracovala RVV(??). Nelze jí upřít snahu o vylepšení některých kritizovaných rysů Metodik předchozích – pro „uživatele“, který je bohužel na výsledcích, plynoucích z její aplikace existenčně závislý, stejně tak jako pro každého, komu leží na srdci úroveň a budoucnost výzkumu v tomto státě, je však velkým zklamáním. K tomu je třeba přičíst i ostudnou jazykovou, stylistickou a odbornou úroveň materiálu jako takového. Výsledkem je zmetek, působící o to víc depresivně, že jeho navrhovaná platnost je 3 roky.

Předkladatelé nové verze opět zcela ignorují požadavek vznášený již léta: **diferencovat podle oborů**, nastavit kritéria hodnocení (a na ně navázané dělení financí) na základě **odborné analýzy a mezinárodního srovnání** kvality a finanční náročnosti podle oborů. Navíc je zřejmé a mnohokrát v minulosti bylo argumentováno, že (i dobrá!) metodika **bodování vědeckých výkonů** by měla být **pouze jedním z prostředků** pro dosažení skutečného **hodnocení**.

Cílem tohoto krátkého diskusního příspěvku není detailní rozbor a kritika „nové“ Metodiky – podrobný a přehledný rozbor mnoha vad a chyb vyskytujících se v Metodice byl již podán v přednáškách kolegů na tomto semináři. Budu se věnovat jen několika z momentů, které mi v předloženém materiálu zvláště padly do oka, a to v částech týkajících se „hodnocení výsledků výzkumných organizací“ – většinou jde o „opravy“ dílčích vad z předcházejících verzí Metodik, které zřejmě byly vedeny snahou předkladatelů reagovat na kritické připomínky v situaci, kdy se ukázalo, že systém je díky dramatickému nárůstu „měkkých“ výsledků a tím prudkému poklesu „finanční hodnoty bodu“ před zhroucením, a u nichž se snaha o vylepšení mírně řečeno nepovedla.

Poznámka první: K formulaci „Cílů“ (str. 9)

Název materiálu (opět) slibuje, že půjde o **hodnocení výsledků vědy a výzkumu**, tedy jejich **kvality a významu v mezinárodním srovnání**. O nic takového však bohužel (opět) nejde. Ve skutečnosti Metodika nepřináší nástroje k **hodnocení** výsledků výzkumných organizací – a faktické **hodnocení** ani **není** jejím výstupem. Jde spíše o jakousi neodbornou metodiku pro sběr statistických dat a dělení finančních prostředků; jejím výstupem je tak nekvalifikované rozhodnutí byrokratického charakteru. Výpovědní hodnota shromážděných dat o skutečné kvalitě výzkumu a vývoje prováděného v ČR, jeho struktuře, proporcích, efektivnosti, úrovni

---

¹ Autorka je profesorkou a vedoucí Katedry matematiky na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity.

v mezinárodním srovnání a perspektivách dalšího vývoje je mizivá. Rozhodně tedy nemůže přinést *ucelený soubor základních informací o výsledcích výzkumných organizací* (cíl a)). V tomto světle se jeví cíl b) – *poskytnout jeden z podkladů pro přípravu návrhu výdajů státního rozpočtu na institucionální podporu VaVaI na rozvoj výzkumných organizací* – jako nedomyšlený s (bohužel předvídatelnými) neblahými důsledky na budoucnost výzkumu a výzkumných organizací v tomto státě; podklad je zcela neprofesionální. Konečně, formulace cíle c) – *cílem hodnocení výsledků výzkumných organizací je kontrolovat (!) poskytování a používání veřejných finančních prostředků* – je zcela zmatečná.

Poznámka druhá: K bodování

(Zamýšlený) cíl – shromáždit statistické parametry, které adekvátním způsobem popisují vědecké výkony, není naplněn. Odborníkovi je zřejmé (a také to bylo mnohokrát dříve zdůrazňováno), že výběr a „definice“ hodnocených výsledků a jim přidělené bodové hodnoty, není možné zodpovědně nastavit bez předchozí hluboké analýzy a odhadu dopadu takového rozhodnutí. K tomu bohužel nedošlo – systém bodování je zrcadlem neodbornosti a nepochopení vědecké práce. Jako jeden křiklavý příklad (za všechny) lze uvést **pravidla pro hodnocení a výši bodového hodnocení knih** (v přírodních vědách se od původně stanoveného „paušálu“ 40 bodů „za kus“ přechází v nové verzi fakticky k 0-40 bodů dle odborného posouzení RVV(!)), jež představují čirý diletantismus, který je v oblasti exaktních věd skandální.

Autoři textu zjevně vycházejí ze svých znalostí knižní produkce a nemají představu o mezinárodních relacích.

Nejlepší a nejkvalitnější produkce v přírodních vědách není touto metodikou **pokryta** (kdo přiměje **Springer, World Scientific, Elsevier**, atd. k odevzdání povinného výtisku Národní knihovně?) a už vůbec ne **zhodnocena!** Vzniká tak hrubá disproporce – špičkové knižní publikace, ty, které jsou evidentně na nejvyšší světové úrovni, by měly být hodnoceny **výrazně nejvyšším** počtem bodů. Nejlepší knihy vycházejí z desítek či stovek článků v impaktovaných časopisech, taková kniha představuje na dlouhá léta „základní kámen“ pro celou disciplínu, kterou často do budoucna formuje. Má tak **nesrovnatelně vyšší hodnotu**, než článek i ve vysoce impaktovaném časopise. Doporučuji, aby si předkladatelé návrhu nechali předložit ukázky knih tohoto typu a zredukovali svou představu že každá kniha je vlastně kamufláž na úrovni skript.

Poznámka třetí: Ke sběru a opravě dat (str. 9,10)

Tento odstavec je pro mou instituci a tím i pro mne jako obyčejného „uživatele“ životně důležitý – jeho použití v praxi bude znamenat, jak můj vědecký výkon bude ohodnocen, kolika body a kdy. Přitom obsahuje snad ještě více nejednoznačných a rozporných informací, než obdobné odstavce v materiálech předchozích.

Tak např. Tabulka na str. 9 je zmatečná, není v souladu s Harmonogramem zpracování výstupů (bod III). Např. vložím-li v březnu 2010 do RIVu výsledek publikovaný v r. 2009, bude podle Harmonogramu zařazen do hodnocení v r. 2010, zatímco podle Tabulky až v r. 2011.

Celý popsaný postup hodnocení výsledků je navíc velice arogantní vůči jednotlivým pracovištím a autorům výsledků. Je v něm velmi podrobně charakterizováno, jak může instituce o „své“ body přijít, když někde (někdo) udělá chybu. Jde-li o společný výsledek více institucí, pak dokonce i ta, která **žádnou chybu neudělala** je bodově (a tedy i finančně(!)) **postižena** (a to vzhledem k intervalu hodnocení, který se postupně posunuje, na 5 let (!)). Chyby hodnotitele (**chybné hodnocení správně dodaných údajů** – chybná bodová hodnota, neoprávněné vyřazení výsledku) nejsou odpovídajícím odborným způsobem dořešeny. Přitom ze strany postižené instituce není možno nic opravit, neboť vložené údaje jsou prostě v pořádku, odpovídají skutečnosti. **Možnost „reklamace“ v případě, že chybu udělal sám hodnotitel, není vůbec řešena** – „reklamace“ lze uplatnit pouze u *výsledků zařazených mezi výsledky s rozporem a nesrovnalostmi* (str. 15) – tam pochopitelně výsledek „uznaný“ leč špatně bodově ohodnocený není.

Poznámka čtvrtá: K pravidlům dělení institucionálních prostředků a stanovení finanční hodnoty bodu (odst. V)

Tato část Metodiky je v porovnání s předchozími verzemi zcela nová.

Hned teze v úvodu (odst. 2 na str. 26) je ale **nepravdivá**: navrhovatelé píší, že *publikace v recenzovaných časopisech (J_{imp}) jako jediné ze všech druhů výsledků splňují oba uvedené předpoklady: prošly náročným mezinárodním recenzním řízením posuzujícím kvalitu výsledků a současně nepochybně jde o výsledky výzkumu a vývoje*. Toto tvrzení je pomýlené – např. řada **knih** tato kritéria splňuje, a lépe(!) (viz Poznámka druhá).

V odstavci V.3 pak autoři Metodiky formulují cíl *zabezpečit relace rozdělení institucionální podpory...mezi výzkumné organizace*. Tím fakticky popírají systém bodování uvedený v předchozí části svého materiálu – a přiznávají jeho nevhodnost pro rozdělování finančních prostředků tak, jak bylo použito v letošním roce. Metodika výpočtu popsaná v této kapitole je nepřehledná a (zbytečně) složitá, aby bylo možno dodržet deklarované proporce, bude třeba bodové hodnoty výsledků upravovat všelijakými naprosto neprůhlednými koeficienty. (Proč např. v odst. V.3.1. přímo nestanovit, že celkové výdaje rozpočtu určené pro výzkumné organizace se rozdělí v poměru 85:15 mezi výsledky typu J,B,C,D a ostatní a dále už se bude hodnota bodu počítat v rámci každé z obou skupin zvlášť? – a v podobném duchu pokračovat dále...). Výsledkem je fakticky předem určené **nastavení procentuálních podílů jednotlivých vědních oborů** na celkových určených výdajích rozpočtu (Tabulka na str. 27). To je ovšem zcela pomýlené, až trestuhodné. Vždyť k uvedeným procentům se dospělo na základě předchozí **vadné** Metodiky, jejíž **nevhodnost** pro hodnocení vědeckého výkonu a dělení prostředků na vědu přiznávají sami předkladatelé! Takto dojde k **nespravedlivému zafixování** výsledků špatně a neprofesionálně provedeného hodnocení **na další období**, což může některé vědní disciplíny těžce postihnout. Uvědomme si, že v této chvíli již skutečně jde o **finanční podporu rozvoje či naopak legalizace živoření až zániku konkrétních vědních oborů**. Přidělená procenta, tak jak vznikla, nezohledňují kvalitu výzkumu ani podíl daných oborů na výsledcích VaV v mezinárodním měřítku (tam, kde je mezinárodní srovnání žádoucí a adekvátní). Nelze tvrdit, že toto zohlednit nejde: škoda, že autoři návrhu nevyužili zkušeností a výsledků **kvalitativní analýzy vědeckých výsledků jednotlivých oborů a jejich mezinárodního impaktu**, které si nechala před několika lety zpracovat Grantová agentura ČR.

Přijetí navrhované Metodiky a její praktická aplikace v důsledku může vést až k **utlumení některých oborů nebo směrů výzkumu** (které třeba jsou vynikající, ale mají smůlu, z Metodiky to nikdo nepozná) nebo naopak **k podpoře** výzkumu bezvýznamného či dokonce **pseudověd** (příklady státní finanční podpory na základě předchozí Metodiky takového typu „výzkumu“ jsou známy).

Zamýšlejí toto předkladatelé? Pokud ano, pak se nejedná v důsledku o nic jiného, než o **politické rozhodnutí**, které disciplíny rozvíjet a které naopak utlumit (bez ohledu na jejich **kvalitativní výkonnost a mezinárodní úspěšnost**). To ale lze říci rovnou a peníze rozdělit. Není k tomu třeba vydávat (tuto) Metodiku.